

มูลนิธิศิลปวัฒนธรรม
Rama IX Art Museum Foundation

ศิลปกรรมร่วมสมัย ๕๕ ปีของศิลปวัฒนธรรม
Contemporary Art Exhibition

คณะจิตรกรรมฯ

Rama IX Art Museum Foundation

อภินันทนาการจาก

มูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรม
๑๙ ก.ย. ๒๕๕๐

ศิลปกรรมร่วมสมัย 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ
โดยศิษย์เก่า คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ รุ่นที่ 1 ถึง รุ่นที่ 49

Contemporary Art Exhibition

In Commemoration of 55th Anniversary of The Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University.

Rama IX Art Museum Foundation

ศิลปกรรมร่วมสมัย 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ

สัญลักษณ์ 55 ปี ออกแบบโดย

วิศิษฐ์ สิทธิรัตน์

ผู้จัดแสดงออกแบบโดย

ศิษย์เก่าคณะจิตรกรรมฯ

กองบรรณาธิการ

วิไลศร มุกดาพันธ์

นารีน เบ็ญจกลาง

สุภาวดี พัดสาร

ถ่ายภาพโดย

ศิลปินผู้ส่งผลงาน

ส.อ.ก. มหาวชิราวุธ

พุทธศักดิ์ รัตนไธยุ

พิมพ์ครั้งแรก

พ.ศ. 2540 จำนวนพิมพ์ 1,500 เล่ม

โดย

มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี จำกัด ถนนนนทบุรี

เลขที่ 1 ถนนนนทบุรี 1 เขตเมืองนนทบุรี 11000 โทร. 882 1010 โทรสาร 433 2742 434 1385

E-Mail : art@silpa.com - Homepage : <http://www.silpa.com>

ณ หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพมหานคร

5 - 28 กันยายน 2540

at The National Gallery, Chao-Fah Road, Bangkok

5 - 28 September 1997

Rama IX Art Museum Foundation

คำนำ

ถ้าจะกล่าวถึงรากเหง้าของวงการศิลปะร่วมสมัยไทยแล้ว คงต้องทำความเข้าใจถึงการเริ่มเกิดศิลปะสมัยใหม่ของไทยในอดีตว่า ในสมัยก่อนเรามีความเป็นมาอย่างไร เมื่อตอนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จเยือนประเทศยุโรปในปี พ.ศ. 2440 และปี พ.ศ. 2450 นั้น ถือได้ว่าเป็นการเปิดประเทศออกสู่สังคมโลก มีข้อมูลจดหมายเหตุ บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนั้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชาติไทยกับชาติยุโรปหลายๆ ชาติ ได้เริ่มต้นในศักดิ์ฐานะที่ทัดเทียมกันโดยการยอมรับจากผู้นำชาติต่างๆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จยุโรปแต่ละครั้ง ได้นำเอาศิลปะวิทยาการต่างๆ เข้ามาสู่ประเทศมากมาย โดยเฉพาะในเรื่องศิลปะ แล้วทรงให้ช่างและศิลปินยุโรปหลายคนเข้ามาทำงานให้กับประเทศไทย

ครั้นต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงส่งช่างจากยุโรปเข้ามาอีกหลายคน เพื่อให้มาทำงานด้านสถาปัตยกรรม ปั้นอนุสาวรีย์และทำงานตกแต่งรูปปั้นแบบยุโรป และในช่วงนี้เองที่ศาสตราจารย์ดร.โรโด เพรจิ จากอิตาลีที่มีความรอบรู้ทางศิลปะประวัติศาสตร์ และมีความสามารถทางประติมากรรม ได้ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นช่างศิลป์ ทำงานปั้นอนุสาวรีย์และศิลปะตกแต่งให้แก่ประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466 เป็นต้นมา

ศาสตราจารย์เพโรจี ซึ่งต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้ทำงานเป็นรูปปั้นอนุสาวรีย์ต่างๆ ส่งสอนอบรมช่างศิลป์ไทยให้มีความรู้ความสามารถมากมายหลายคนด้วยกัน และยังได้จัดตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2477 ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ทำการสอนศิลปะแบบตะวันตก โดยเปิดสอนวิชาจิตรกรรมและประติมากรรม 10 ปีต่อมาในปี พ.ศ. 2486 มีการยกฐานะโรงเรียนศิลปากรแผนกช่างขึ้นเป็นสถาบันสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา ใช้ชื่อว่า "มหาวิทยาลัยศิลปากร" เปิดสอนเพียงคณะวิชาเดียวคือ "คณะจิตรกรรมและประติมากรรม"

ในปี พ.ศ. 2509 คณะจิตรกรรมและประติมากรรมได้เปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาภาพพิมพ์เพิ่มขึ้น จึงได้ตั้งชื่อใหม่ว่า "คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์" และยังได้เปิดสอนวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้นอีก 2 สาขาในปีต่อมา คือสาขาศิลป์ไทย และสาขาทัศนศิลป์ ซึ่งถ้านับอายุถึงตอนนี้ก็มีอายุถึง 55 ปี เพราะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับที่ก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร และในวาระครบรอบ 55 ปีนี้ ซึ่งว่ากันว่าเป็นวาระที่สำคัญของคณะสูงอายุ และเป็นอายุที่มีตัวเลขอันเป็นมงคล คณะจิตรกรรมฯ จึงได้ถือเอาเป็นวาระจัดทำโครงการสำคัญๆ หลายโครงการ และที่กำลังทำอยู่ตอนนี้และถือว่าเป็นโครงการสำคัญของ 55 ปีก็คือ การรวบรวมผลงานศิลปกรรมของศิษย์เก่าตั้งแต่รุ่นแรกมาจนถึงรุ่นที่ 49 แสดงร่วมกันที่หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า ในเดือนกันยายน

ศิลปินและศิษย์จากคณะจิตรกรรมฯ สำเร็จการศึกษาไปอยู่ในวงการศิลปะและสังคมไทย ช่วยกันสร้างสรรค์ทั้งศิลปะบริสุทธิ์ไปจนกระทั่งงานผดุง รักษาและส่งเสริมงานทางด้านศิลปะแขนงอื่นๆ อยู่มากมาย และในการจัดแสดงครั้งนี้ ศิลปินและศิษย์เก่าจะนำผลงานมาทั้งผลงานในอดีตเมื่อเริ่มมีชื่อเสียงกับผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นในปัจจุบัน เอามาแสดงคู่กัน ซึ่งเราคงจะได้เห็นว่าผลงานของศิลปินจำนวนมากที่เป็นศิษย์เก่าของคณะจิตรกรรมฯ และเป็นรากเหง้าของวงการศิลปะร่วมสมัย ว่ามีชื่อแตกต่างและมีพัฒนาการสร้างสรรค์อันหลากหลาย และมีแนวทางที่ก้าวผ่านอิทธิพลของกระแสวัฒนธรรมตะวันตกมาสู่ความเป็นตัวเอง และก้าวสู่ความร่วมมือกับโลกปัจจุบันเพื่อสะท้อนแนวความคิด ปรัชญา ความเชื่อของตนเองสู่สากล อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยสืบไป

เทพพนมเทพพนม

(นนทิวรรณ จันทะณลิน)

คณบดีคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์

บทความในโอกาสครบรอบ 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ โดยอาจารย์ประยูร อุลุชาฎะ

การแสดงศิลปกรรมในกรุงเทพมหานครได้เคยแสดงมาหลายครั้ง ซึ่งการแสดงแต่ละครั้งอยู่ในเงื่อนไขและวาระของกลุ่มชนและสังคม อันแตกต่างกัน ดังเช่นการแสดงภาพเขียนในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นการแสดงภาพที่ส่วนใหญ่เป็นลายเส้นสีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จึงมีการแสดงดังกล่าวนี้ได้มีบันทึกไว้อย่างแน่นอนว่าจัดแสดง ณ ที่พระราชวังแห่งใด เช่นที่พระราชวังจันทร์เกษม หรือพระราชวังแห่งหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ซึ่งมีพระบรมหาราชวังอย่างแน่นอน ข้าพเจ้าเคยอ่านหนังสือมีผู้เขียนบันทึกไว้แต่จำไม่ได้ว่าพระราชวังอะไร การแสดงภาพครั้งนั้น คงจะมีภาพเขียนของในหลวงแต่ผู้เดียว หรือมีเจ้านายพระองค์อื่นร่วมด้วยก็อาจจะลืมนั่น ครั้นจะไปค้นคว้าหาข้อมูลแน่นอนก็น่าจะเป็นการเขียนบทความนี้เป็นภาระส่วนตัว ผู้ที่มาติดต่อจะพิมพ์หนังสือเพื่อระลึกของมหาวิทยาลัยศิลปากรเขาบอกมกระชั้นชิด จึงออกจะเป็นการถูกละเลยสักหน่อย จำได้แต่เพียงว่าการแสดงคราวนี้มีการขยายภาพด้วย เพื่อหาเงินช่วยเหลือการกุศลหรือเพื่อบำรุงกิจกรรมของกองทัพไทยอย่างใดอย่างหนึ่งก็จำไม่ได้ แต่ภาพเขียนสีพระหัตถ์ในการแสดงครั้งนั้นจำได้ว่า เมื่อปี พ.ศ. 2487 หรือ 2488 ได้เคยเห็นเป็นภาพเขียนลายเส้นด้วยดินสอบนกระดาษแล้วระบายสีด้วยดินสอสี ภาพประวัติศาสตร์เหล่านี้มีลักษณะเหมือนมีลวดลายอันมีค่าแบบภาพเขียนตามพิพิธภัณฑสถานทั่วไป เดิมทีตั้งอยู่ที่กรมศิลปากรที่ระเบียบด้านพิพิธภัณฑสถานแล้วก็ยังไม่ติดต่อกันในท้องที่แห่งหนึ่งของมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้เห็นทั้งหมดก็ประมาณหลายสิบภาพ แต่ตอนหลังภาพเหล่านั้นหายไปหมดสิ้น ไม่ทราบว่าท่านผู้ใดส่งปลดเอาไปและเอาไปไว้ที่ไหน ภาพสีพระหัตถ์ส่วนใหญ่จะเขียนเป็นภาพล้อของข้าราชกาณผู้ในหรือผู้ใกล้ชิดในบุคคลสำคัญกาลที่ 6 มีภาพพระยาโบราณราชธานินทร์ สมุหเทศาภิบาลกรุงเทพฯ ดูเหมือนจะสวมชุดเสื้อผ่า แล้วก็มีภาพล้อท่านเจ้าพระยากรมราชภาพ ภาพล้อเจ้าพระยาอนันตพรภาพ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี และบุคคลสำคัญอื่นๆ อีกจำนวนมาก ภาพเหล่านี้ถ้าเป็นภาพข้าราชกาณขุนนางผู้ในก็ถูกดูถือโดยดีที่ท่านผู้ใด เพื่อเอาเงินบำรุงการกุศล ส่วนดึกภาพน่าจะถือว่าเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงได้ถูกจัดไว้ในกรมศิลปากรรักษาไว้ จึงได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากรในขณะนั้น ส่วนที่จะสูญหายไปประการใดก็ยังไม่ทราบ

การแสดงศิลปกรรมครั้งสำคัญในกรุงเทพฯ มีการแสดงในงานมหกรรมฉลองรัฐธรรมนูญ ครั้งแรกแสดงที่วังสราญรมย์ ครั้งที่ 2 ในปีถัดไป แสดงที่งานฉลองรัฐธรรมนูญที่สนามเสือป่าและในบริเวณเขาดินวนา จำไม่ได้ว่าปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ครั้งนี้ที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าชมด้วยตนเองนั้นเห็นหนังสือถูกขโมยไปมาก ใจเรียนจะจำจำหรือลืมดู

ปรากฏว่า ร้านที่จัดงานแสดงศิลปกรรมเป็นร้านของกรมศิลปากร หน้าร้านเป็นรูปผู้ชายยกสามนิ้วเป็นมิดๆ อยู่ในท่ากำลังเดิน เป็นภาพใหญ่กว่าคนจริงราว 3 เท่า เข้าใจว่าศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีเป็นผู้ปั้นแล้วมีตัวหนังสือเขียนไว้ใต้รูปนั้นว่า เดิน-เดิน-เดินเป็นชื่อเพลงเดิน-เดิน-เดิน อันเป็นเพลงปลุกใจ แต่งโดยหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งในตอนนั้นท่านผู้ใดเป็นอธิบดีกรมศิลปากร ข้างในมีภาพปั้นหล่อด้วยปูนพลาสเตอร์ขนาดใหญ่ มีมีอนักเรียนโรงเรียนประติมากรรมของกรมศิลปากร เช่นรูปชายล่ำสันนั่งขึ้นเข้า มีอาวาทขึ้นถือก้อนกลมๆ เข้าใจว่าเป็นลูกปืนโบราณ ข้างกายมีลูกกระเบิดจากเครื่องบินและมีหมวกเหล็กทหาร อีกภาพหนึ่งมีรูปคนยืนยืนหน้าอกคล้ายกับสุดลมหายใจมีความหมายว่า มีพลานามัยแข็งแรง ภาพแรกนี้โดยอาจารย์พัฒนา มูลประมุข ภาพที่ 2 นั้นโดยจกมล กาลังโรค อีกภาพหนึ่งเป็นภาพชาวต่างชาติร่างกายแข็งแรงล่ำสันเต็มไปด้วยกล้ามเนื้อถือกระบอกมีสายคล้องคอ ทำมีอนาท่ากำลังหัวก้าวหน้า นั่นโดยอาจารย์สิทธิเดช แสงทวีฤทธิ์

ภาพปั้นชายกำลังมีแสงศร (จำไม่ได้) ดูเหมือนจะเป็นงานฉลองรัฐธรรมนูญครั้งแรกที่งานศิลปกรรมที่วังสราญรมย์ รูปปั้นใหญ่ๆ อีกมาก จะเล่าชื่อชื่อเสียงก็เกรงจะผิดพลาดเอาแต่เพียงเท่าที่จำได้อย่างแม่นยำก็แล้วกัน การแสดงครั้งนั้นก็มีการแสดงภาพเขียนด้วย เช่น ภาพเขียนสีรูปแบบคอมโพสิชั่นของอาจารย์ประสงค์ ปัทมบุษ และก็มีภาพเขียนของคนที่ชื่ออีกหลายต่อหลายท่านในแวดวง โรงเรียนประติมากรรม ซึ่งล้วนเป็นศิษย์ของท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ทั้งนั้น

การแสดงศิลปกรรมครั้งนี้น่าจะเป็นการแสดงแห่งประวัติศาสตร์ ด้วยมีผลงานของนักเรียน โรงเรียนประติมากรรมเป็นรูปสู่สัตว์ต่างๆ แสดงไว้ด้วย ภาพสัตว์ต่างๆ ต่อมาได้ถูกนำไปหล่อขึ้นเป็นตติงตั้งไว้รอบๆ สระสวนอัมพร กรุงเทพฯ และรอบๆ สระแก้วที่ จังหวัดลพบุรี อันเป็นเขตเมืองสร้างใหม่สมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดูเหมือนว่าจะมีรูปปั้นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทย เช่น สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระรามาธิบดีที่ 1 อุทองสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งหล่อปูนพลาสเตอร์ หรือด้วยรูปเข้ารวมแสดงด้วย ส่วนของจริงอยู่ที่หาวศาลากลางกรุง พระนครหรืออยู่ใกล้รูปปั้นหล่อปูนพลาสเตอร์ทหาร 4 เหล่าที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิกับรูปปั้นปูที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

การแสดงครั้งนี้เมื่อท่านผู้ใหญ เช่น นายกรัฐมนตรี จอมพล ป.พิบูลสงคราม และบรรดาท่านรัฐมนตรีทั้งหลาย ได้ไปเข้าชม ก็ชื่นชม

ผลงานของโรงเรียนประติมากรรมเป็นอย่างมาก และชาวไทยผู้เข้าชมก็ประทับใจในความจริงในผลงานของกรมศิลปากร เช่น ภาพถ่ายอนุสาวรีย์ปฐมบรมราชานุสรณ์ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อนุสาวรีย์พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รูปครุฑขนาดใหญ่ที่ประณีตกลาง เป็นที่น่าตื่นตาตื่นใจมาก

จอมพล ป.พิบูลสงคราม ตัดใจในผลงานวันรุ่งขึ้นจากการแสดงฉลองรัฐธรรมนูญที่สนามเสือป่าเสร็จ ก็ตามไปดูงานโรงเรียนประติมากรรมทันที โดยหลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีกรมศิลปากรเป็นผู้นำทางเข้าชม และศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้บรรยายกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนหลักสูตรการสอน ท่านบอกว่าได้นำหลักสูตรการสอนจากอเมริกาแล้วแต่งหล่อเป็นหลักในการสอนพร้อมกับท่านจอมพล ป. ขอดูหลักสูตรการสอนประวัติศาสตรศิลป์ไปเร่เจ้านั้น ทุญญี่แสงลา ทุญญี่สี ภายวิภาครศกฤและกล้านเนื้อคนและสัตว์ต่างๆ เทคนิคในการหล่อรูปและวิชาคอมพิวเตอร์ สกิปัตยกรรม ลายไทย เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามและคณะรัฐมนตรีที่ติดตามมาด้วยได้ทราบความเป็นจริง จึงได้รู้ว่าวิชาแห่งโรงเรียนประติมากรรมเป็นวิชาอันสำคัญในการเรียนศิลปะระดับมหาวิทยาลัย และต่อมามหาวิทยาลัยศิลปากรก็ได้เปิดขึ้น โดยการสนับสนุนของคณะรัฐมนตรีสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ในปีประมาณ พ.ศ. 2487 ได้มีการแสดงศิลปกรรมขึ้นที่ขึ้นบนของโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง ด้วยการร่วมมือกันระหว่างศิลปินทุกสาขา เช่น ศิลปินจิตรกรรม ประติมากรรม วัฒนธรรมและศิลปินช่างเขียนลายเส้น ฯลฯ ซึ่งเป็นการแสดงครั้งแรกของศิลปินไทยสมัยใหม่ วัตถุประสงค์ของงานนี้เพื่อเป็นการฉลองรัฐธรรมนูญและเพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทย วัตถุประสงค์ของงานนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทย วัตถุประสงค์ของงานนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทย

เฉลิม นาคีรักษ์ วิจิตร คุปโยธิน จรัส เกียรติก้อง มานะ บัวขาว เปรม ไชยวงศ์ นร หุภาพันธุ์ สนิท ดิษฐานันธุ์ ประสงค์ ปัทมบุษ บุญยงค์ แสงสมรส แสง ประพันธ์ บัณจบ พลาวงศ์ เหม เวรกร ฯลฯ

งานแสดงจิตรกรรมครั้งนี้เป็นการแสดงแบบโครงสร้างมาเท่าไรก็แสดงทั้งนั้น ไม่มีการคัดเลือก ผลก็เกิดความตื่นเต้นดี แต่ว่าที่จริงการแสดงงานปะปนกันแบบจับจ่าย แทนที่จะประจักษ์ผลดีในการศึกษาทางศิลปะและการฟื้นฟูในการประจักษ์คุณค่าของศิลปะโดยแท้ กลับกลายเป็นโทษเสียมากกว่า ด้วยมีภาพบางชนิด เช่น ศิลปะประยุกต์เข้ารวมกับศิลปะบริสุทธิ์ โดยเนื้อแท้ที่ไม่เคยประจักษ์คุณค่าในการศึกษาศิลปะชั้นสูงมาก่อน ก็มักจะเข้าใจผิด และไปหลงเข้าใจว่างานมาปะปนกันเป็นข้อดีมีคุณค่า เช่นภาพประเภทโปสเตอร์ ภาพออกแบบโฆษณา ภาพเขียนขยายจากภาพถ่ายโดยมีถ่าน เห็นว่าเขียนและเขียนเหมือนโดยเห็นนายกอง เขียนหน้าคนแก่เขียนนก ขยายภาพสลายอย่างละเอียด อันเป็นงานช่างฝีมือโดยตรง ดังนั้นภาพประเภทขยายจากรูปถ่ายจึงกินดี ผู้คนไปหลงกลของชมชย

งานประเภทนั้นหรือภาพสีน้ำมันขยายจากรูปที่เขียนด้วยกรรวิธีเดียว มุ่งแต่จะให้ดูละเอียดและเหมือน งานแบบนี้มีประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ภายในห้องแสดง และยังมีการเขียนมาละครภาพ ภาพเขียนสี เขียนด้วยสีโปสเตอร์ลงบนกระดาษสีน้ำตาล ผู้เขียนฝีมือแม่นยำและชำนาญ ในการตกแต่งรายละเอียด ดูแล้วมีแสงแวววับตา มีแสงแพรวพราว บนลายจำหลักต่างๆ คนดูก็ไปชอบภาพนางละครภาพ ภาพเขียนสี ภาพโปสเตอร์ ซึ่งเมื่อดูรวมๆ ก็แล้ว มีอยู่ครั้งต่อครั้งภายในห้องแสดง นับว่าเป็นการจูงคนให้หลงผิดเข้าใจผิดในศิลปะ โดยเข้าใจว่าความเหมือนและมีฝีมือประณีตคือคุณค่าของศิลปะอย่างแท้จริง ประเมินผลการแสดงแล้วจะเป็นไปในแง่ลบมากกว่า และโดยความเป็นจริงในการแสดงศิลปกรรมจะต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิมีความเข้าใจทางศิลปะเป็นคณะกรรมการคัดเลือกผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะโดยแท้ มีเนื้อที่ก็จะเป็นการเข้าใจผิดและผู้คนที่หลงผิดว่า การที่ฝีมือและฉลาดในการตกแต่งรายละเอียด โดยไม่เข้าใจถึงแก่นหนักแน่นและละเอียดละออนได้มีอยู่ทุกงานจะต้องนำมาวินิจฉัยร่วมกันหมด อย่างงานบางชิ้นเขียนผิดพลาดในอนาโตมี ผิดส่วนในโครงสร้างของภาพน้ำหนัก จังหวะ ช่องไฟไม่ได้ ฯลฯ เหล่านี้ แม้ส่วนใหญ่จะมุ่งแต่ตบแต่งให้ละเอียดเรียบร้อย แต่เมื่อโครงสร้างส่วนใหญ่ผิดพลาดเสียแล้ว ก็ยังจะทำให้ผู้เขียนหลงผิด แล้วก็เลยจูงให้ผู้ชมเข้าใจว่าคนอื่นผิดพลาดนั้นว่าเป็นข้อดี เช่นนี้เป็นการทำลายความเข้าใจและระดมของประชาชนให้ตกต่ำลงไปในกาลกลายเป็นผู้ไร้สำนึก สิ่งนี้แหละคือข้อเสียในการมีได้แต่ผู้รู้ ผู้เข้าใจอย่างแท้จริงเป็นผู้ชี้แนะ อันเป็นผลเสียแก่ประเทศชาติด้วย เพราะเมื่อประชาชนไม่ได้ได้แต่ระดมทางศิลปะอย่างถูกต้อง มันก็กลายเป็นว่าผู้คนอยู่ในสภาวะระชาชนหรือเป็นสัตว์โลกที่ทวน บอด ไปต่อศิลปะ

ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ท่านเห็นผลร้ายของการแสดงศิลปกรรม โดยมีได้มีผู้รู้คอยแนะในสิ่งที่ถูกที่ควร ต่อมาท่านจึงจัดห้องแสดงถาวรของศิลปะในมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นห้องอาคารไม่ขวางระหว่างอาคารห้องเครื่องกับอาคารห้องหนังสือ จัดแสดงผลงานที่ดี ไว้แสดงประจำ ซึ่งก็เป็นประโยชน์อย่างมากแก่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม เพราะนักศึกษาจะได้ผ่านพบเห็นทุกวัน เป็นการซึมซับเอาข้อดีที่ควรยกย่อง เข้ามาประทับในดวงใจของนักเรียนศิลปะ ที่ต่างประเทศในทวีปยุโรปหรือในญี่ปุ่นเขามีพิพิธภัณฑสถาน มีผลงานศิลปะอันยอดเยี่ยมของศิลปินเอกของโลก ตั้งแสดงให้ผู้คนเข้าชมเข้าศึกษาอยู่เป็นประจำ นับว่าเป็นการฝึกฝนทางสำนึก และการประจักษ์คุณค่าทางศิลปะ (Appreciation) อย่างดีเลิศ ในบ้านเมืองของเราขาดในเรื่องการสรรหาตัวอย่างศิลปะอันเอกของโลกมาให้นักศึกษาได้ชมกันตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาที่นักเรียนศิลปะที่มีดีมีโอกาสเห็นของจริงที่ติดกับของที่คุณภาพด้อย อันไม่ดีไว้เปรียบเทียบให้เห็นกันอยู่เช่นงานตามแกลเลอรีข้างถนนต่างๆ ซึ่งเป็นภาพเขียน ขยายขนาดระดับต่ำ หรือนักท่องเที่ยวที่รีบร้อนผ่านไป ข้าพเจ้าเคยดูผลงานตามแกลเลอรีที่โคลน แฟรงคิส รม เวที ปาร์ค ดลลลลล

เห็นแล้วก็ได้รู้ความจรรยาว่าเขียนว่าเกลเลอรี่ข้างถนนนั้น อยู่ใน มาตราฐานอันเดียวกันทั้งสิ้น ครั้งหนึ่งดิ๊กแล้วราวๆ 3-4 หุ่มน ไปยืนหลบฝนข้างถนนในนครเวนิส บังเอิญตรงนั้นเป็นเกลเลอรี่ร้านจำหน่ายงานศิลปะตลาด ก็เห็นช่างเขียนกำลังเขียนรูปโดยร่างหุ่น ลบนบนแว่นตา เขาเขียนจากความทรงจำที่เขียนมาจนจำได้ทุกขบวน ไม่มีแบบเลย จากนั้นเขาก็ส่งโลย้อัดในมิติอันความเคยชินและชัดเจนจริงๆ เขาเขียนราวกับสูตรคูณ $2+2=4$ แม้ยามาก แล้ว ภาพเหล่านั้นก็คงจะขายได้ เขาก็จะเขียนภาพเรือคอนโดล่า ที่ จดจำฝังใจฝังใจในมุมอันเคยชินไว้วันนั้น น่าจะเขียนมาเป็นครั้งที่ 100 หรือ 200 และก็จะคงขายไปให้หมดแต่ก็คุ้มท้องเที่ยว ซึ่งจะซื้อหาไปเป็นที่ระลึกกัน ทำให้นักกีฬาแบบตามเกลเลอรี่ในเมืองไทย เมื่อ 30 ปีเศษมาแล้ว แถวถนนหน้าประตูนิวยอร์กเลยเถิดยาวไปจน ถึงบางรัก จะมีนักเขียนนางละครรำ หรือภาพเรือหงส์บนกระดาน สีดำ ที่รูปก็รูปเหมือนกัน ช่างเขียนเขียนจนชำนาญ จนแทบจะ หลับตาเขียนได้ แม้จะมีรูปถ่ายเป็นแบบเขาก็จำได้ว่าตรงไหน แสงตรงไหนเขา เขาจะปาดพู่กันให้เห็นผ้าไหมอันโดนแสงไฟระยิบ ระยับ ขนนางละครกับทิวพระและเครื่องประดับ เขาส่งแต่อย่าง ชาติเรื่อและชำนาญ ดูแล้วน่าพิศวงยิ่งนัก ภาพอันเขียนอย่าง ชำนาญเช่นนี้ ช่างเขียนสามารถตีความนักท่องเที่ยวกับคนไทยที่มี รสนิยมต่ำไปเสียมันต่อนักแล้ว ยิ่งภาพเรือหงส์นั้น เขาแทบไม่ต้อง ใช้แบบเลย ดูเหมือนว่าเขาจะจดจำได้หมด จึงเขียนโดยไม่ต้องใช้ แบบเลย

นักเขียนภาพจากรูปถ่ายระบายด้วยผงถ่าน เขาจะขีดตารางร่าง ภาพด้วยเส้นจางได้ทีแล้วก็จะใช้พู่กันปลายบานโตๆ ขยี้ลบไล่ไปมา ด้วยความชำนาญก็รูปต่อก็รูปเขาทำได้เหมือนกันทุกอย่าง วิธี แบบนี้เขาเรียกว่าทำด้วยความชำนาญและมีฝีมือ และก็ทำอย่างซ้ำๆ ซากๆ จนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญ ยากที่หาช่างภาพที่หุ่มนจนจำได้ และมีมือก็เกิดด้วยความชำนาญโดยแท้ ที่จริงวิธีดังว่านี้ก็มีใช้วิธี ที่ผิด เพราะจิตรกรจีนโบราณท่านมีหลักการป้ายพู่กันเป็นกิ่งก้าน และไปไหน หรือป้ายทีเดียวเป็นตัวปลา เกล็ดปลา ทำบ่อยๆก็ชำนาญ แล้วก็ตามารถเปลี่ยนอิริยาบถทางของตัวปลาได้ นั่นเป็นกรรมวิธี ของช่างโบราณท่านเขียนกันอย่างนี้ บางทีก็ป้ายสัเดียวเป็นนกเป็น ปีกเป็นขน ฯลฯ เป็นการศึกษาฝึกฝนมานาน แต่ในงานทัศนศิลป์ ข้ามเขียนจะเขียนด้วยความชำนาญ ป้ายพู่กันทีเดียวเป็นตัวกุ้ง หัวกุ้ง และก้าม ป้ายดอกไม้ สีสันดอกไม้ เขาเขียนออก เขียนลายความเป็น ภาพบุคคลทหารผ่านศึกมีชื่อ ก็เป็นการยกย่องกันในระดับหนึ่ง แต่ต้อง เข้าใจว่างานเขียนนี้มีโรงงานสูงส่ง หรืองานสร้างสรรค์สร้างโครงสร้าง ครอบมิให้สิ้นกันไหมโดยมิใช้ซ้ำซาก เขียนแบบเดิมจนเป็นงานไหล จิตรกรจะต้องรู้จักประติมากรรมทุกประการไปตามทัศนะและมีมือที่ฝึกฝน กันมาอย่างชกาจการจริง แล้วจะสร้างสรรค์ให้เป็นงานศิลปะสูงส่ง อธิระดับหนึ่ง มิใช่แค่การยกย่องกัน มิใช่สร้างได้เท่าเดียวกันกับแต่ ทั่วบ้านทั่วเมือง หมายความว่าให้ยกย่องว่าเลิศเลิศก็เห็นจะเป็นไป

แม้ภาพเขียนในปัจจุบัน ถ้าจิตรกรผู้ใดเขียนลอกเลียนงานของ คนต่างชาติโดยเห็นว่าป็นงานที่ขายได้ราคา ก็ละลอกเลียนทำก็อปปี แต่สิ่งนั้นซ้ำๆ กันจนน่าเบื่อหน่าย ต่อมาในคราวหลังงานเหล่านั้น แพร่หลายไปมากเข้าจนล้นตลาด มันก็จะกลับกลายเป็นงานลวกๆ ที่ ไม่มีคนเขายกย่อง มีแต่จะเช็ดเหลาบไปตามๆ กัน คนที่เขาเชื่อหาไป เขาก็ต้องการจะเป็นงานที่เป็นชิ้นเอก ไม่มีมีมีสอง ไม่มีใครที่อยากจะ ได้งานก็อปปีกันหรอก ด้วยถ้ามันปรากฏความจริงเข้ามันก็เป็นงาน อันไร้คุณค่าไปทันที

ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เมื่อได้ประกาศความจริงว่ามี ผู้สนใจเข้าชมงานแสดงที่ต่าง มากขึ้น ดังเช่นการแสดงภาพเขียน ของศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ใกล้สี่แยกคอกวัว ถนนราชดำเนิน การ แสดงคราวนั้นเขาเชิญท่านศาสตราจารย์ปติติสินงานด้วย เพราะ เขามีการให้รางวัลกัน ปรากฏว่ามีผู้คนเข้าชมกันอย่างล้นหลาม ทั้งๆ ที่เป็นสมัยสงครามโลกกำลังรุนแรงอย่างเต็มที่ภาพเขียนของวรรณสิทธิ์ ปู่ชวณวัช จิตรกรนักประพันธ์แห่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับรางวัล ที่ 1 ศิวรางวัลไป เป็นภาพเขียนสีน้ำป้ายพู่กันอย่างฉำฉำฉำฉำฉำ และเป็นภาพทิวทัศน์ที่ป้ายสีอย่างรุนแรงไม่สวยงามเหมือนภาพ สด สด แล้วทำให้ผู้คนสนใจเห็นกันไปได้อย่างไม่ขาดสาย และคนก็เริ่ม จะเข้าไปแล้วว่างานศิลปะที่เห็นนั้นเขาไม่ได้เพิ่งเล็งกันแต่ฝีมือและการ ทำให้เรียบร้อย แต่มันอยู่ที่ความประทับใจ และใส่อารมณ์ลงไป อย่างเหมาะสม และนี่ก็เป็นป็นต้นเป็นภาพที่แสดงในภาพที่แสดงที่ ฝนเล็กนิดเดียว ถ้าผู้คนที่เห็นศิลปะก็จะอาจจะวิจารณ์ขย้อดเยี่ยม ได้

หลังจากนั้นมาอีก 2-3 ปี ทางมหาวิทยาลัยจึงได้จัดแสดงงาน ศิลปกรรม ทั้งงานจิตรกรรม ประติมากรรม และงานศิลปะประยุกต์ โดยมีการให้รางวัลเป็นประกาศนียบัตรที่ 1 2 3 และชมเชย แต่ละ รางวัลก็มีเงินรางวัลให้ลดหลั่นกันไป เป็นเครื่องยั่วยัให้บรรดานักศิลปะ ใครแสดงฝีมือของตน ด้วยทางมหาวิทยาลัยศิลปากรสนับสนุนอยู่

การแสดงครั้งแรกดูเหมือน อาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ ได้ส่งภาพ สีน้ำรูปเล็กๆ เข้าแสดงเป็นรูปเขียนจากบนเนินเขา เห็นภูเขาและ ต้นตาลเพชรบุรี ภาพนี้ได้รับรางวัลที่ 1 ในปีที่ต่อมา นางมีเชย ยิบ จิตรกรสมัครเล่นอิสระมิได้ผ่านสถานศึกษาแห่งใดเลย เขียนภาพ ต้นไม้สองข้างถนนได้รับรางวัลเหรียญทอง ต่อจากนั้นไปในการ แสดงศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยศิลปากรแต่ละครั้ง จะมีผู้สนใจเข้า ชมกันอย่างคับคั่ง แม้วันเสาร์วันอาทิตย์ยังเป็นวันหยุดราชการก็ไม่ ขาดคน คนดูอย่างคั่งคั่ง และก็เป็นทีที่สนใจของทางศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี ด้วยท่านต้องการให้คนศึกษาศิลปะจากผู้คน และ เป็นการฝึกฝนรสนิยมของผู้สนใจอย่างต่อเนื่องตลอดมา งานแสดง ศิลปกรรมแห่งชาติ ได้จึงได้กลายเป็นสถานที่ที่ผู้คนเชื้อเชิญและลามาชม ด้วยความจริงจัง

มีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติปีหนึ่งมีพวกสถาปนิกจาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่งภาพเข้ามาแสดงมาก มีรูปหญิงสาวที่เมือง กำลังอุ้มลูก เขียนด้วยสีน้ำมัน เขียนโดยเกษม สุวราง และคุณ แปลง โกลนจันทร์ เขียนรูปสีน้ำ รูปให้ชื่อว่า "เธอมีลูกแล้ว 2 คน" และ ยังมีรูปอีกหลายรูปจำไม่ได้ การแสดงปีนั้น มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนวิจารณ์ในหน้าหนังสือพิมพ์สยามรัฐว่า ภายในห้องแสดงให้ เขาอยู่อย่างรูปเขียนฝรั่งทั้งนั้น พวกจิตรกรต่างก็เคืองกันไปหมด เป็น ครั้งแรกทีโดนวิจารณ์อย่างแรงๆ ที่จริงก็น่าจะเป็นผลดี บรรดา นายช่างศิลปะจิตรกรทั้งหลายจะได้ระวังตัวให้มีความเป็นตัวของ ตัวเองมากขึ้น ไม่ควรจะลอกเลียนวิธีการมาจากใคร

ก่อนหน้านั้นนายชาติโม ผู้เขียนการออกแบบมณฑลศิลป์ มาจากมหาวิทยาลัยฝรั่งเศส "ฮิโกล เดส์ บิซาส" อันเป็นสถาบันที่ ม.จ.ยาใจ จิตรพงศ์ เขียนสถาปัตยกรรมมาจากที่นั่น นายชาติโมนี้ เดิมเป็นคนส่งเสริมมาตามมีเชย ยิบ ให้เขียนภาพ แต่ต่อมา ภายหลังได้มาฝากให้ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี อบรมต่อ ปีนั้น นายชาติโม ซึ่งเป็นคณะกรรมการตัดสินผลงานแห่งชาติผู้หนึ่ง นักสนุกก็เขียนรูปสีน้ำมันขนาดใหญ่ รูปตะเกียงดินเผาไทยสมัย สงคราม ตั้งอยู่บนผืนดินอันแคระแกรน เกินแต่ต้นกันใหญ่ อีกรูปหนึ่ง เขียนแบบเส้นคัดโค้งไว้บนตรงกลางภาพ เป็นรูปคนมีตาใหญ่ตาเดียว เขียนท่อนอกจะเป็นเขยเรือลีสลิม ก็ดูแปลกตาเหมือนกัน ยังมีพวก ผู้รู้จักจากต่างประเทศ ก็เลยสนุกกันใหญ่ สมัยนั้นมีผู้คนมาซื้อของและนักการเมืองเข้าไปชมการแสดง

ศิลปกรรมแห่งชาติก็มากมีนักการเมืองมีชื่ออยู่คนหนึ่งเป็นส.ส. จาก จังหวัดนครราชสีมา ชื่อ นายฉ่ำ จำรัสเนตร เป็นตำรวจในสภา เข้ามาชมในคอนบาย แก่นอยู่บนบานเบี่ยงเอียงการแสดงในปีนั้นมีภาพ เขียนประเภทแปลกๆ ค่อนข้างมาก แก่แล้วไม่เข้าใจ ที่สุดก็ออกไป ยืนบนลานปูนที่ใกล้ต้นจันทร์ แล้วยืนฟังพระอาทิตย์ท่ามกลางแดดจ้า ทำมือของแก่งกัศดูเหมือนท่าของพระอาทิตย์อย่างหนึ่ง เป็นท่านอง ว่าดูศิลปะสมัยใหม่ แล้วดูไม่ออกก็เลยไปฟังพระอาทิตย์เสียเลย ผู้คนก็ออกมาเป็นดูงานเข้าแสดงใจ ด้วยความซำซน หลังจากนั้นแก ก็กลับ ไม่รู้ว่าแกจะบรรลุธรรมอะไรไปบ้าง ส่วนฝ่ายนักศึกษา คณะจิตรกรรมฯ คนหนึ่งชื่อ ไพบูลย์ สุวรรณภูฏู เขาจะแสดงตนเป็น ผู้รักอวยอียาบทผู้เข้าชมงานศิลปะ โดยมีกรวิธีเป็นปกติอยู่ เช่นเขา จะยื่นเพลงบูชาบุญของโยธินธะนาแล้วเทียบกับเส้นอันงามในภาพ เขียน บางทีเขาก็เทียบกับประพันธ์อันล่องลอยของไม่มีเสียงเดิม เขาจะทอบทประพันธ์นั้นให้คนฟัง "โน้นเมฆม้วนตัวดำ ฟ้าคล้า คลุม เครื่องหนัก" เขาชี้แนะว่าเรื่องของศิลปะแล้วมันย่อมมีความข้อง เกี่ยวกันเสมอ ผู้คนโดยเขาจะพวกเด็กนักศึกษาคิดตามดูการ

บรรยายของไพบูลย์ โดยตลอด บางตอนเขาบรรยายอย่างเมามั่นก็ เลยส่งผู้ฟังที่นั่งกลางห้องแสดงภาพแล้วก็อธิบายเรื่องของศิลปะ และสุนทรียศาสตร์ กับปรัชญาอย่างแตกฉาน เขาอธิบายเรื่องศิลปะ สดแบบนั้นทำจนคนติดกันเกรียว สมัยนั้นเป็นสมัยที่นักการเมือง ออกหาเสียงพูดหาเสียงกันกลางสนามหลวงทุกวัน จนเป็นของธรรมดา พอมาฟังไพบูลย์อธิบายด้วยน้ำเสียงจริงจังล้นห้องแสดง เขาก็เลย ไม่ประหลาดใจอะไร บังเอิญวันที่ยาวช้า จำรัสเนตร มารมั้น ไพบูลย์ สุวรรณภูฏู ไม่อยู่เสียด้วย ทำอยู่ก็มีการจิกกัดและการ บรรยายก็อย่างสนุกสนาน ผู้คนคงจะมันกันมาก นำเสียด้วยที่ โอกาสมาๆ มิได้มาบรรจบพอดีกันเสียด้วย

งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติมีมานานหลายปี ได้สร้างจิตรกร เหรียญทอง เหรียญเงิน เหรียญทองแดง และศิลปินชั้นเยี่ยมไว้มาก ต่อมาก็มีการแสดงศิลปกรรมของ จ.ป.ส. จิตรกรรมและประติมากรรม สมาคม ซึ่งส่วนใหญ่ไปจัดแสดงที่ชั้นบนโรงพยาบาลนครินทร์ การ แสดงก็มีการคัดเลือกภาพโดยคณะกรรมการเฉพาะชุดเดียวกับ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ มีการให้เหรียญรางวัลเป็นทอง เงิน ทองแดง และประกาศนียบัตรแบบเดียวกัน ซึ่งก็สุดก็สรุปผลได้ ชัดเจนว่า การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เป็นการให้ประโยชน์ ให้การศึกษาทางศิลปะแก่ประชาชนทุกคน ตั้งแต่เด็กเรียน นักศึกษา ข้าราชการ รวมทั้งผู้คนทุกอาชีพต่างก็ให้ความสนใจโดยทั่วหน้า และที่สุจริตนิยมของคนทั่วไปก็ดีขึ้น และมีตลาดหลักแหลมทางศิลปะ มากขึ้น และมีศิลปินสมัครเล่นส่งผลงานเข้าร่วมการแสดงตลอดมา ไม่เคยขาด

ทุกวันนี้ เราได้พบว่าในวงการผู้มีการศึกษาชั้นสูง เช่น สถาปนิก แพทย์ หรือนักวิทยาศาสตร์ ลายต่างๆ ล้วนแต่ดูศิลปะออก เขาเข้าใจและชื่นชมในผลงานเอกของโลก และวิจารณ์ได้ว่างานนั้นๆ ดี เพราะอะไร ซึ่งตรงตามมาตรฐานของผู้เจริญทุกชาติ ปรากฏว่าผู้ เขียวชราในการดูศิลปะมีใช้เฉพาะจิตรกรรมและประติมากรรมเท่านั้น แต่ ได้ขยายออกทั้งไปในการศึกษาแขนงต่างๆ คล้ายกับการฟังเพลง คลาสสิกนั้น สมัยเมื่อ 30-40 ปีมาแล้ว ผู้นิยมฟังเพลงคลาสสิกมีจำนวน จำกัด สืบเนื่องจากมีสมาชิกผู้นิยมเพลงประเภทนี้ต่างไปหาซื้อแผ่น เสียงที่เร้าอารมณ์ตรง ตรงข้ามวัดตึก แทบจะจำหน้าได้ เป็นหน้า ชำๆ กัน เดี่ยวนี้กลายเป็นของนิยมกันทั่วทุกหนทุกแห่ง และมากมาย นับจำนวนไม่ถ้วน นั่นก็เพราะรสนิยมของผู้คนเจริญเติบโตขึ้นพร้อม กับการศึกษา และทุกคนต่างก็เข้าใจได้ว่าความวิจิตรระดับความสูงต่ำ ของมนุษย์นั้นอยู่ตรงนี้ ผู้มีการศึกษาจะต้องเพิ่มระดับขีดขั้นความ สามารถของตนให้เข้าถึงศิลปะทุกสาขา Appreciate ให้มากเท่าที่รัก ยิ่งจะเป็นผู้เจริญมากยิ่งเท่านั้น และก็เป็นที่ยอมรับกันแล้วทั่วไป ในวงการของผู้มีรสนิยม

โครงการ 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ

จากรากฐานของ“โรงเรียนประณีตศิลปกรรม”ที่เปิดสอนศิลปะ ในปี พ.ศ. 2477 โดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นสาเหตุสำคัญในการเริ่มต้นการศึกษาและการสร้างสรรค์ศิลปะแบบตะวันตกผสมผสานไปกับแนวประเพณีที่ก่อให้เกิดรูปแบบศิลปะสมัยใหม่ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งในช่วงระยะเวลานั้น ข้าราชการกรมศิลปากรและผู้รักศิลปปะรุ่นหนุ่มสาวได้เข้ามาเป็นลูกศิษย์ลูกหาศึกษาในโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง” และระหว่างปี พ.ศ. 2480 - พ.ศ. 2485 โรงเรียนได้นำผลงานศิลปะทั้งภาพเขียนและภาพปั้นไปจัดแสดงในงานฉลองรัฐธรรมนูญอยู่หลายครั้ง รวมทั้งการจัดการประกวดภาพจิตรกรรมประติมากรรม ภาพถ่าย และงานศิลปะประเภทตุ๊กตาและงานพิมพ์ของโรงพิมพ์ ของกรมศิลปากร เป็นผลให้สังคมไทยและประชาชนทั่วไป ได้เห็นผลงานของนักเขียนที่มีความสามารถ และยอมรับในคุณภาพของฝีมือสิ่งที่เป็นเหตุสำคัญต่อมาก็คือ ภาพงาน จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มาเยี่ยมชมฐานศิลปากรในงานฉลองรัฐธรรมนูญ จากนั้นได้ติดตามมาดูการเรียนการสอนในโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง และมีดำริให้ยกฐานะโรงเรียนขึ้นเป็นสถาบันสอนศิลปะระดับอุดมศึกษา ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีหลวงจิตรกรทหาร อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น รวมทั้งคณะอาจารย์ของโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างหลักสูตรเพื่อก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้น ในปี พ.ศ. 2486 มีคณะเดียว คือ คณะจิตรกรรมและประติมากรรม ทำการสอนด้านศิลปะในสาขาจิตรกรรม โดยเอาแนวของระยะเวลากการศึกษาจากคณะในสาขาศิลปะกรรมศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ เรียน 3 ปี ได้อนุปริญญา เรียน 5 ปี ได้ปริญญา และการจัดตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรก็ได้เกิดขึ้น และพัฒนาต่อเนื่องมาตามลำดับ มีการเปิดสอนสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้น จนถึงปัจจุบัน มีคณะวิชาต่างๆ รวม 9 คณะ และมีพื้นที่ของมหาวิทยาลัยอยู่ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร รั้วท้าวพระ กรุงเทพฯ และมหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม

จาก พ.ศ. 2486 มาจนถึงปัจจุบัน คณะจิตรกรรมและประติมากรรมเติบโตและมีพัฒนาการมาเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย เมื่อมีการก่อตั้งภาควิชาภาพพิมพ์ในปี 2509 ก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์” ต่อมาเปิดสอนสาขาศิลปะไทย สาขาทัศนศิลป์และขยายการศึกษาออกไปถึงระดับมหาบัณฑิต ซึ่งถ้านับอายุของคณะฯ ตั้งแต่วิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2540 นี้ คณะฯ มีอายุครบ 55 ปี และได้ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถออกไปเป็นศิลปิน นักวิชาการ และบุคลากรทางด้าน

ศิลปะสาขาต่างๆ อยู่หลายสาขาด้วยกัน รวมจำนวนรุ่นได้ 49 รุ่น มีศิษย์เก่าผ่านเข้ามาในสถาบันรวมจำนวนกว่า 1,500 คน

จากการพบปะพูดคุยระหว่างครูอาจารย์และศิษย์เก่า จึงได้มีคำร่วมกันในการจัดงาน 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ ขึ้น โดยมีโครงการที่จะจัดขึ้นในช่วงเวลา 7 โครงการด้วยกัน คือ

1. โครงการทำบุญคณะจิตรกรรมฯ ในวันที่ 18 พฤษภาคม 2540 เพื่อรำลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ที่ได้ร่วมกันสร้างคณะฯ มา และร่วมทำบุญให้แก่ครูอาจารย์และศิษย์เก่าที่ล่วงลับไปแล้ว มีการทำกัน 2 ครั้ง คือ ในวันที่พุธที่ 14 พฤษภาคม 2540 ซึ่งตรงกับถึงแก่กรรมของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี คณะศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันได้ร่วมกันถวายสังฆทานแก่พระภิกษุสงฆ์วัดระฆังโฆสิตาราม และในวันอาทิตย์ที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 จึงได้มีพิธีทำบุญเลี้ยงพระที่คณะจิตรกรรมฯ เชื้อเชิญศิษย์เก่ามารับประทานอาหารร่วมกัน และมีการประชุมศิษย์เก่าเพื่อเตรียมการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าที่ห้องประชุม 3104 อาคารศูนย์เรียนรวมของมหาวิทยาลัย

2. โครงการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าคณะจิตรกรรมฯ มีการประชุมศิษย์เก่าไปแล้ว 2 ครั้ง คือ ในวันอาทิตย์ที่ 18 พฤษภาคม 2540 ที่อาคารศูนย์รวมฯ และวันเสาร์ที่ 21 มิถุนายน 2540 ที่หอศิลป์ คณะจิตรกรรมฯ ทั้งนี้ก็เพื่อดำเนินการก่อตั้งร่างกฎระเบียบของสมาคม และกำหนดที่จะจัดตั้งให้แล้วเสร็จในวันที่ 15 กันยายน 2540 ซึ่งตรงกับวันเกิดของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

3. โครงการจัดงานศิลปะร่วมสมัย 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ มีเป้าหมายที่จะรวบรวมผลงานของศิษย์เก่าตั้งแต่รุ่น 1 จนถึงรุ่น 49 จัดแสดงในวาระครบรอบ 55 ปี เพื่อเสนอให้เห็นรากฐาน ความเป็นมาของศิลปะสมัยใหม่ของไทย ที่มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่อดีต และแตกหน่อสู่ความหลากหลายในปัจจุบัน นิทรรศการนี้จัดแสดง ณ หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า ระหว่างวันที่ 5 - 28 กันยายน 2540

4. โครงการการแสดงผลงานศิลปกรรมอาจารย์ ครั้งที่ 14 ในวาระครบรอบ 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ เดิมนั้นคณะฯ ได้จัดให้มีการค้นคว้าสร้างสรรค์ของคณาจารย์และนำมาจัดในนิทรรศการเผยแพร่ออกสู่สังคมมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 จนถึงปัจจุบันรวมแล้ว 13 ครั้งด้วยกัน ในครั้งที่ 14 นี้จึงได้นวกเอางานค้นคว้าสร้างสรรค์จัดแสดงขึ้นเป็นวาระพิเศษ โดยรวบรวมผลงานของคณาจารย์ทุกท่าน ทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์ที่เชื้อเชิญมาช่วยสอน จัดแสดงและตีพิมพ์เอกสารบทความวิชาการประกอบออกเผยแพร่

5. โครงการสัมมนาทัศนศิลป์แห่งชาติ ครั้งที่ 3 ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อ

มาตั้งแต่ครั้งแรก จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ครั้งที่ 2 ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในครั้งที่ 3 นี้ คณะจิตรกรรมฯ จะเป็นองค์กรหลักในการจัดสัมมนาขึ้น จึงได้นวกเอาการสัมมนาทัศนศิลป์แห่งชาติครั้งนี้เข้า เป็นโครงการสำคัญของคณะฯ ทั้งนี้เพื่อจะได้กำหนดทิศทางและนำข้อสรุปการสัมมนาเกี่ยวกับแนวทางด้านศิลปะเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในด้านนโยบายเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมศิลปะร่วมสมัยไทยสืบไป

6. โครงการแสดงผลงานวาดเส้นของคณาจารย์ 3 สถาบันที่ร่วมสอนใน International Art Consortium โครงการนี้เป็นโครงการสืบเนื่องจากการที่คณะฯ ได้ร่วมมือกับสถาบันสอนศิลปะระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ ในการจัดหลักสูตรศิลปะนานาชาติร่วมกันเพื่อให้ความรู้ทางด้านศิลปะในระดับปริญญาแก่นักศึกษาทั่วโลก มีสถาบันที่ดำเนินการได้แก่

- Faculty of Performance, Fine Arts & Design, Western Sydney University, Nepean ประเทศออสเตรเลีย
- The Academy of Fine Arts เมืองนาโงว ประเทศจีน
- และคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

7. โครงการจัดสร้างพระพิมพ์เศวต 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ ภาควิชาประติมากรรมได้ดำเนินการจัดทำต้นแบบรูปพระพิมพ์เศวตขึ้นโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชัย สิทธิรัตน์ เป็นผู้ปั้น และมีเป้าหมายหลักที่จะนำรูปครูช่างอันเป็นสัญลักษณ์ประจำคณะฯ เพื่อให้ศิษย์เก่าของคณะฯ บรรดาช่างศิลป์และผู้มีใจรักในงานศิลปะ และความก้าวหน้าทางวิชาการสาขาต่างๆ ได้มีไว้เคารพบูชา ทั้งนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์ในวาระครบรอบ 55 ปี คณะจิตรกรรมฯ และจะเป็นการหารายได้เพื่อนำมาสมทบทุนส่งเสริมการศึกษางานด้านศิลปกรรมของนักศึกษาและคณาจารย์ รวมทั้งการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนของคณะฯ

55 ปี คณะจิตรกรรมฯ ในปี พ.ศ. 2540 นี้ นับได้ว่าเป็นวาระสำคัญที่บรรดาคณาจารย์ ศิลปินและศิษย์เก่าของคณะฯ จะได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์ผลงานออกเสนอต่อสังคม ร่วมมือกันจัดทำโครงการต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและวงการศิลปะ และจะได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ บันทึกขึ้นในรูปเอกสารและสื่ออื่นๆ เผยแพร่ออกสู่สาธารณชนต่อไป

วิโชค มุกดามณี
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

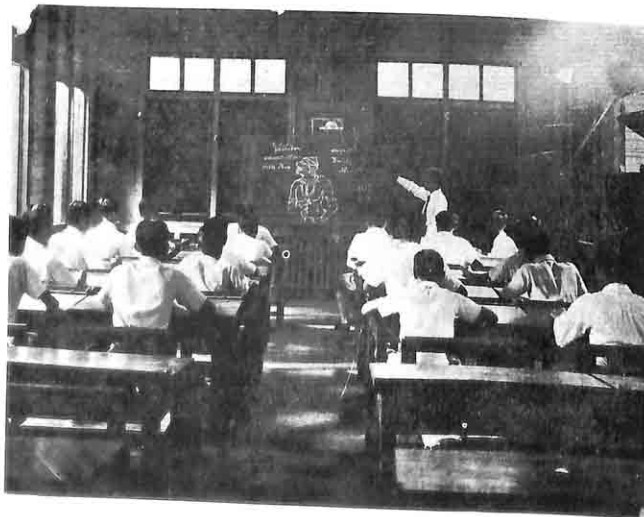
กำเนิดโรงเรียนประณีตศิลปกรรม สุริยวงศิลปากรแผนกช่าง

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

ภายหลังจากก่อตั้งกรมศิลปากรขึ้นใหม่ เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบงานทางด้านศิลปกรรมโดยตรง และแบ่งประเภทงานศิลปกรรมออกเป็น 7 สาขา คือ งานช่างปั้น ช่างเขียน คุริยาศาสตร์ นาฏศาสตร์ สุนทรพจน์ สถาปัตยกรรม และอักษรศาสตร์ ทำให้งานศิลปกรรมมีหน้าที่ดูแลงานต่างๆ ขึ้นโดยชัดเจน

หลวงวิจิตรวาทการ (กิมเหลียง วัฒนปฤต) อธิบดีกรมศิลปากร ในขณะนั้น ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ข้าราชการอยู่ในแผนกจิตรกรรมประติมากรรมและช่างรัก กองสถาปัตยกรรม ของกรมศิลปากร และคุณพระสาโรช รัตนนิมมานก์ (สาโรช สุขยางค์) สถาปนิกของกรมศิลปากรได้มีส่วนร่วมกัน ในการผลิตบุคลากรเพื่อสนองงานด้านศิลปกรรมของกรมศิลปากร โดยการตั้งโรงเรียนอบรมและสอนวิชาศิลปะขึ้นที่กรมศิลปากรเป็นครั้งแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2477

พระยาพิพัฒน์ศิลปากร (สงวน) ศิลปิน
ในชื่อโรงเรียนประณีตศิลปกรรม
และศิลปากรแผนกช่าง

โรงเรียนประณีตศิลปกรรม มีหลักสูตร 4 ปี ทำการสอนศิลปะตามมาตรฐานเดียวกับโรงเรียนศิลปะในยุโรป มีวิชาดังต่อไปนี้คือ

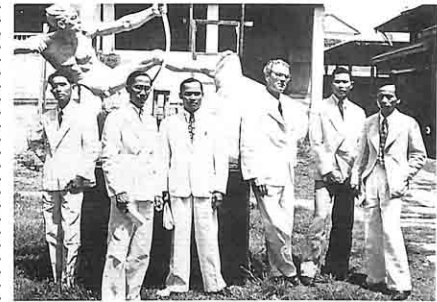
ทฤษฎี	ปฏิบัติ
Projection	สาขาประติมากรรม
Light and Shade	- การปั้นหุ่นตัว
Perspective	- การปั้นหุ่นสูง
Landscape	- การปั้นลอยตัว
Anatomy	
History of Art	สาขาจิตรกรรม
Composition and Design	- เส้นดินสอ
Critic Art	- เส้นถ่าน
Aesthetic	- การระบายสีน้ำ
Ornament	- สีน้ำมัน
Style of Art	- สีฝุ่น
Theory of colour	
Thai Architecture	

ในปี พ.ศ. 2480 โรงเรียนประณีตศิลปกรรมได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ปรับปรุงการเรียนการสอนออกเป็น 3 แผนก คือ แผนกนาฏดุริยางค์ แผนกประณีตศิลปกรรม และแผนกศิลปอุตสาหกรรม นักเรียนที่เรียนทางจิตรกรรมและประติมากรรมอยู่ในแผนกประณีตศิลปกรรม และยังคงใช้แนวทางการศึกษาแบบสหศึกษา (Co-education) เช่นเดียวกับโรงเรียนการสอน คือฝึกฝนพื้นฐานความรู้ความสามารถในการสร้างผลงานแบบเหมือนจริง โดยอาศัยข้อมูลจากธรรมชาติเป็นหลัก

กล่าวได้ว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้เป็นรากเหง้าสำคัญในการเติบโตของศิลปะสมัยใหม่ ดังจะเห็นได้จากกรนำผลงานของนักเรียนโรงเรียนศิลปากร ออกจัดแสดงแก่สาธารณชน

นักเรียนโรงเรียนศิลปากร แผนกช่าง สนิท ติงสุพันธุ์ เขียวสุต และพิณ สุวรรณบุณย์ วิชาสถาปัตย์
และนักเรียนโรงเรียนศิลปศึกษา เตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร กับพระพรหมพิพิธ
(นิกายเถรวาท)

สนิท ติงสุพันธุ์ สนิทเชษฐ และพิณ สุวรรณบุณย์ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
สนิท ศิลปิน แสดง ผลงานศิลปะ ถ่ายรูปร่วมกับบริเวณถนนหน้าตึกกระทรวงมหาดไทย กรมศิลปากร

เป็นครั้งแรก ในงานฉลองรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2480 ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนและได้รับการวิจารณ์อย่างน่าสนใจ

แนวทางในการสอนวิชาศิลปะแนวตะวันตก ที่เน้นการศึกษาข้อเท็จจริงจากธรรมชาติ และการเขียนเชิงรูปทูลศึกษาอย่างใกล้ชิดของกลุ่มอาจารย์ ทำให้โรงเรียนผลิตนักเรียนที่ก้าวหน้าสู่การเป็นศิลปิน และนักสร้างสรรค์ที่มีประสบการณ์และมีความสามารถสูง และกลุ่มคนเหล่านี้ได้กลายมาเป็นศิลปิน ข้าราชการในกรมศิลปากร อาจารย์สอนในโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง สร้างสรรค์ผลงานและสืบต่อการสอนศิลปะในสถาบันให้ก้าวหน้าต่อไปยิ่งขึ้น

ความพิเศษอีกประการหนึ่งของโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ก็คือการสืบสานศิลปะวัฒนธรรมของช่างที่เคยเป็นข้าราชการกรมศิลปากร ให้ดำเนินต่อไปโดยมีความรู้ต่อเนื่องไม่ขาดตอน ช่างศิลป์ในยุคสมัยนี้สร้างผลงานเชื่อมโยงกับรากฐานของศิลปวัฒนธรรมเดิม ทำให้ศิลปินและช่างศิลป์ในสมัยนี้มีทั้งกลุ่มที่มีความสามารถในแนวสากลตะวันตกและแนวประเพณีไทย และสิ่งหนึ่งที่ถูกสืบทอดจากสถาบันแห่งนี้สามารถแสดงออกในการทำงานได้ ก็คือลักษณะผลงานและความพิเศษของแต่ละคนที่มีอยู่ในงานศิลปกรรมจะมีความแตกต่างกันไป ซึ่งในทางศิลปะนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งทีเดียว

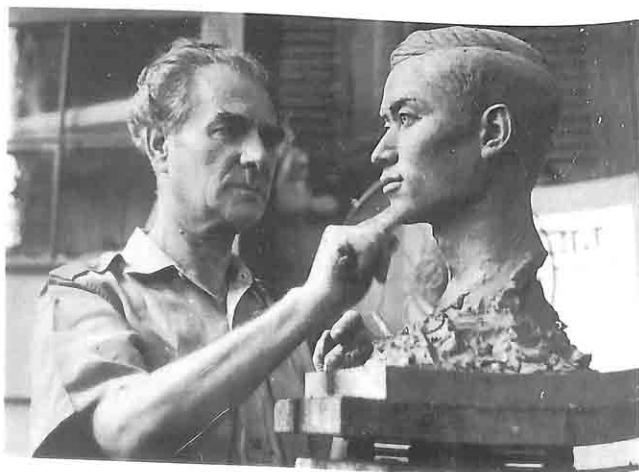
ศิลปิน พีระศรี

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี
ทรงฉายพระบรมฉายาลักษณ์กับศาสตราจารย์
พีระศรีและพระบรมวงศานุวงศ์

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี มีนามเดิมว่า คอร์ราโด เฟโรซี (Professor Corrado Feroci) เป็นชาวนครฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี เกิดเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2435 ณ ตำบล San Giovanni นิคา ชื่อ นาย Arturo Feroci และมารดาชื่อ นาง Santina Feroci มีอาชีพค้าขาย เข้าศึกษาในระดับชั้นประถมเมื่อปี พ.ศ. 2441 ภายหลังจบหลักสูตร 5 ปี จึงเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมอีก 5 ปี จากนั้นจึงเข้าศึกษาทางด้านศิลปะในโรงเรียนราชวิทยาลัยศิลปะแห่งนครฟลอเรนซ์ จบหลักสูตรวิชาช่าง 7 ปีในขณะที่มีอายุ 23 ปี และได้รับประกาศนียบัตรช่างปั้นช่างเขียน ซึ่งต่อมาได้สอบคัดเลือกเข้ารับปริญญาบัตรเป็นศาสตราจารย์ มีความรอบรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ วิจารณ์ศิลปะและปรัชญา โดยเฉพาะมีความสามารถทางด้านศิลปะแขนงประติมากรรมและจิตรกรรม

ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีพระประสงค์จะหาช่างปั้นมาช่วยปฏิบัติราชการเพื่อฝึกฝนให้คนไทยสามารถปั้นรูปได้อย่างแบบตะวันตก และสามารถมีความรู้ถึงเทคนิคต่างๆ ในงานประติมากรรมด้วย จึงได้ติดต่อกับรัฐบาลอิตาลีขอคัดเลือกนักประติมากรที่มีชื่อเสียงเพื่อเข้ามาปฏิบัติราชการกับรัฐบาลไทย ทางรัฐบาลอิตาลีจึงเสนอ นายคอร์ราโด เฟโรซีมาพร้อมทั้งครอบครัวและลูกหลาน ซึ่งรัฐบาลไทยได้รับเข้าเป็นข้าราชการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญศิลปกรรมช่างปั้น เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2466 เมื่ออายุย่างเข้า 32 ปี โดยได้รับเงินเดือนเดือนละ 800 บาท ค่าเช่าบ้าน 80 บาท

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
ทรงสอนงานแก่ช่างปั้นรูปปั้นพระบรมวงศานุวงศ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ออกแบบและ
ปั้นพระรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดล และพระบรมวงศานุวงศ์
ให้ด้วยพระกรุณาธิคุณ
ถวายให้พระองค์พระองค์
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2469 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ช่างปั้นหล่อ แผนกศิลปากรสถานแห่งราชบัณฑิตยสถาน ได้รับเงินเดือนเดือนละ 900 บาท ต่อมาได้ย้ายมาเป็นช่างปั้นสังกัดอยู่ในกองประณีตศิลปกรรม กรมศิลปากร กระทรวงธรรมการ ท่านได้วางหลักสูตรอบรมกว้างๆ และทำการสอนให้แก่ผู้สนใจในวิชาประติมากรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้ได้รับการอบรมรุ่นแรกๆ ส่วนมากแล้วไปทำงานที่กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศิลปากร สุข อยุธยา ชื่น ชื่อประสิทธิ์ สวัสดิ์ ชื่นมนะ และแซม แดงชมพู

ผู้ที่มาอบรม ฝึกงานกับศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมทั้งสิ้น เพราะทางราชการมีนโยบายส่งเสริมช่างปั้น ช่างหล่อ ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ซึ่งต่อมาบุคคลเหล่านี้ได้มาเป็นผู้ช่วยช่างและบางคนก็เข้ารับราชการช่วยแบ่งเบาภาระงาน และช่วยทำให้กิจการปั้นหล่อของกรมศิลปากรเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

เมื่อทางราชการเห็นความสำคัญของการศึกษาศิลปะตามแนวในปัจจุบัน จึงได้ขอให้ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้วางหลักสูตรการศึกษาให้มีมาตรฐานเดียวกันกับโรงเรียนศิลปะในยุโรป

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี จึงเริ่มวางหลักสูตรวิชาจิตรกรรมและประติมากรรมขึ้นในระยะเริ่มแรกชื่อ "โรงเรียนประณีตศิลปกรรม" ต่อมาเปลี่ยนชื่อ "โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง" และในปี พ.ศ. 2485 กรมศิลปากรได้แยกจากกระทรวงศึกษาธิการไปขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี และรัฐบาลในขณะนั้น โดย พณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะว่าเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติหนึ่งของเรา จึงได้มีคำสั่งให้อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้นคือ พระยาอนุมานราชธน ดำเนินการ

ปรับปรุงหลักสูตร และตราพระราชบัญญัติยกฐานะโรงเรียนศิลปากรขึ้นเป็น มหาวิทยาลัยศิลปากร มีคณะจิตรกรรมประติมากรรม เป็นคณะวิชาเดียวของมหาวิทยาลัยศิลปากร เปิดสอนเพียง 2 สาขาวิชาคือ สาขาจิตรกรรมและสาขาประติมากรรม และมีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้อำนวยการสอนและดำรงตำแหน่งคณบดีคนแรก ดังนั้นการเรียนการสอนศิลปะในสาขา วิชาศิลปะจึงเริ่มดำเนินการในระดับปริญญาขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2491 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีได้รับมอบหมายจากรัฐบาลไทยให้นำศิลปะไทยไปแสดง ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในปีนั้นท่านได้เดินทางกลับไปยังประเทศอิตาลี และเดินทางกลับมาประเทศไทยอีกครั้งในปี พ.ศ. 2492 โดยกลับมาใช้ชีวิตเป็นครูสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาทางด้านศิลปะอยู่ที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม

ในปี พ.ศ. 2496 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีได้รับหน้าที่อันมีเกียรติคือ เป็นประธานกรรมการสมาคมศิลปะแห่งชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับสมาคมศิลปะนานาชาติ (International Association of Art) ในปี พ.ศ. 2497 ได้เป็นตัวแทนศิลปินไทยไปร่วมประชุมศิลปะระหว่างชาติครั้งแรกที่กรุงเวนิส ประเทศอิตาลี และในปี พ.ศ. 2503 การประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ท่านได้นำเอกสารผลงานศิลปะและบทความศิลปะไปแสดง ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย (Contemporary Art in Thailand) ไปเผยแพร่ในการประชุมด้วย ทำให้นานาชาติรู้จักประเทศไทยดีขึ้น และนับเป็นครั้งแรกที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปะระหว่างศิลปินไทยและศิลปินต่างประเทศขึ้น

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2505 รวมสิริอายุได้ 70 ปี

กำเนิดมหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันศิลปะอุดมศึกษาแห่งแรก

การเริ่มเปิดสอนศิลปะของศาสตราจารย์ศิลปะ พีระศรี ให้แก่ข้าราชการและคนไทยที่รักทางช่างศิลป์ ในปี พ.ศ. 2476 ภายใต้ชื่อ โรงเรียนประณีตศิลปกรรม เพื่อฝึกอบรมวิชาจิตรกรรมและประติมากรรม การก่อสร้างโรงเรียนดังกล่าวเป็นผลให้ประเทศไทยมีช่างศิลป์ที่สามารถทำงานได้ตามความต้องการของทางราชการ ตั้งแต่นั้น พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา และโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ในปี พ.ศ. 2485 โดยกรมศิลปากรได้แยกจากกระทรวงศึกษาธิการ ไปขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี ศาสตราจารย์ศิลปะ พีระศรี ยังคงดำรงตำแหน่งอาจารย์ข้างขึ้น และเป็นผู้บริหารโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง

รัฐบาลไทยในขณะนั้นมี พณฯ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาถึงความสำคัญของโรงเรียนแห่งนี้ และมาเยี่ยมชมตึกกิจการของสถาบันด้วยตัวเอง ผลงานของคณะอาจารย์และศิษย์โรงเรียนสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงความสามารถอยู่บ่อยครั้ง จากการจัดการแสดงครั้งแรกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2480 และการดำเนินงานศิลปะทั้งประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม และส่วนตกแต่งอื่นๆ เข้าไปประกอบกับสถาปัตยกรรม และสิ่งสำคัญที่เห็นได้ชัดจนในเวลานั้น ก็คือการสร้างอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่ที่ปรากฏอยู่หลายชิ้นสำคัญๆ เช่น อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2486 โดยการสนับสนุนของ พณฯ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งนำเรื่องขึ้นเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและมีคำสั่งให้อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้นคือ พระยาอนุমানราชธาดา ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและตราพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร ขึ้นในวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2486 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2486 มีคณะจิตรกรรมและประติมากรรม เป็นคณะวิชาเดียวของมหาวิทยาลัย เปิดสอนเพียง 2 สาขา คือ สาขาจิตรกรรม และสาขาประติมากรรม และมีศาสตราจารย์ศิลปะ พีระศรี เป็นผู้อำนวยการสอนและดำรงตำแหน่งคนเดิมแรก ปริมาณตัวหลักสูตร 5 ปี ผู้ที่สอบผ่าน 3 ปีจะได้รับทุนปริญญา

ศาสตราจารย์ศิลปะ พีระศรี ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการใช้ชื่อเรียก "มหาวิทยาลัย" ไว้ในบทความชื่อ มหาวิทยาลัยศิลปากร ว่า

"สำหรับศูนย์กลางศิลปะนั้น ไม่ควรเรียกว่า มหาวิทยาลัย คณะวิชาศิลปะศึกษา (Academy) วิทยาลัย (College) หรือ สถาบันศิลปะ (Institute of Art) แต่ผู้ที่เข้าเรียนศิลปศึกษาของไทย

พณฯ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี มาชมงานศิลปกรรม โดยมี ศาสตราจารย์ศิลปะ พีระศรี ให้การอธิบาย

เราอย่าจะรู้ว่านักศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่จะได้รับการยกย่อง โดยทั่วไปในยุโรป ในเอเชีย และในอเมริกา นักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาศิลปะที่กล่าวมาแล้ว มีสิทธิ์และได้รับการยกย่องนับถือ เช่นเดียวกับนักศึกษามหาวิทยาลัย ดังนั้นในต่างประเทศจึงไม่นิยมเรียกศูนย์กลางการศึกษาฝึกฝนศิลปะว่า มหาวิทยาลัย"

และเกี่ยวกับหลักสูตรในการเรียนการสอนของศาสตราจารย์ศิลปะ นั้น ท่านได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ มหาวิทยาลัยศิลปากร ว่า

"เรื่องที่ถูกเถียงกันมากเกี่ยวกับการศึกษาศิลปะในประเทศนั้นได้แก่ระบบและวิธีการสอน มีบางท่าน ผู้ประสงค์จะรักษาศิลปะแบบประเพณีไว้และบอกว่า นักศึกษาควรลอกแบบของเก่า แต่เรามีความคิดว่า การลอกแบบของเก่ามัน ผู้ลอกกลายเป็นผู้เลียนแบบและไม่อาจทำงานถึงขั้นฝีมือชั้นสูงของอาจารย์ได้ ถึงจะมีได้ก็เป็นจำนวนน้อยมาก

วัฒนธรรมของเราในขณะนี้เห็นได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลสะท้อนอยู่ในงานศิลปะสมัยใหม่ จึงเป็นธรรมดาที่ศิลปินปัจจุบันจะผลิตงานศิลปะขึ้นมาตามแนวของชีวิตความเป็นอยู่ของตนกระทำ ตัวอย่างเช่น เดียวที่เราแต่งกายไม่เหมือนแต่ก่อน เรามีเครื่องจักรและวิธีการติดต่อขนส่งใหม่ๆ เรามีบ้านที่ตกแต่งอย่างงดงาม ฯลฯ ทุกวันนี้เราติดต่อกับโลกภายนอกอยู่ทุกขณะ สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลสะท้อนอยู่ในการแสดงออกซึ่งลักษณะของศิลปะสมัยใหม่ด้วย

บรรดาศิษย์นักเรียนโรงเรียนประณีตศิลปกรรม โรงเรียนศิลปากร แผนกช่าง แฉะหลัง ที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายภาพร่วมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร รุ่นที่ 1 และ ศาสตราจารย์ศิลปะ พีระศรี พระยาอนุমানราชธาดา ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยศิลปากร ในวันมีบุญปริญญาบัตร

ผู้อำนวยการที่นั่นมีความตั้งใจ เราสำนึกเป็นอย่างดีถึงความสำคัญ ของศิลปะโบราณที่มีอยู่ต่อการทำงานศิลปะตามความรู้สึกปัจจุบัน และด้วยเหตุนี้เองในระหว่างระยะเวลา 3 ปี นักศึกษาต้องศึกษาค้นคว้างานศิลปะโบราณเป็นเวลาสี่ปีครึ่ง 3 ชั่วโมง ถ้านักศึกษาเป็นผู้มีอุปนิสัยของศิลปินอย่างแท้จริง เขาก็ค่อยๆ คืบคลานเข้า วิญญาณของศิลปินในอดีตเข้ามาไว้ จากนั้นก็ถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้สึกใหม่ของตน

สิ่งสำคัญที่สุดในการศึกษา อยู่ที่การพิจารณาถึงความ ต้องการของทางราชการและทางส่วนบุคคลแล้วแต่วิชาต่างๆ ที่สอนเท่าที่อาจเป็นไปได้ เราควรตระหนักว่า เมื่อนักศึกษาสำเร็จแล้วจะมีโอกาสงานทำได้แค่ไหน

ในกรณีเช่นนี้เรามีปัญหาอยู่ 2 ประเด็น

ประเด็นแรก คือการผลิตศิลปินที่สามารถขึ้นมาเพื่อทำงานศิลปะแบบประเพณี เป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่งสำหรับงานบูรณะซ่อมสร้างโบราณวัตถุสถาน

ประเด็นที่สอง คือ ความต้องการในศิลปะปัจจุบัน บัดนี้เรา มีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างจากโบราณสมัยอย่างแท้จริง

อาคารสถานที่ในการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยศิลปากร ระยะเริ่มต้นนั้น ยังไม่มีความพร้อมมากนัก ต้องอาศัยสถานที่ของโรงเรียนศิลปากรซึ่งเคยให้อยู่แต่เดิม และใช้ครูอาจารย์จากกรมศิลปากรทำหน้าที่สอนและบริหารการศึกษา และเพราะสาเหตุที่อยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นเวลาที่บ้านเมืองตกต่ำทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงทำให้ได้รับงบประมาณน้อย และสาเหตุจากการที่ประเทศมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเงิน ทำให้เกิดผลกระทบต่องบประมาณของรัฐบาล มีนักการเมืองในสมัยนั้นอภิปรายถึงปัญหาดังกล่าว และมีข่าวลือว่าจะยุบมหาวิทยาลัย แต่จากผลการเรียนการสอนและกิจกรรมที่นักศึกษาและคณาจารย์ คณะจิตรกรรมและประติมากรรม ดำเนินงานที่เกิดขึ้นโดยต่อบ้านเมืองในด้านศิลปะวัฒนธรรมมาโดยตลอด ทำให้มหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นที่ยอมรับในที่สุด